

Ислом Нури

Муаллиф: Муҳаммад ибн Иброҳим ал-Ҳамад

Мутаржим: Абул Муҳаммадайн

Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм

Аллоҳга ҳамдлар, Унинг расули Муҳаммад ибн Абдуллоҳ, унинг оиласи ва саҳобаларига салавоту саломлар бўлсин.

Сўнг ...

Ота-онанинг ҳаққи буюк ва динимизда уларнинг мақомлари юксак бўлиб, уларги яхшилик қилиш тавҳиднинг шериги, уларга шукр қилиш Аллоҳ таолога шукр келтиришга боғланган, уларга яхшилик қилиш эса Аллоҳ таоло ҳузурида амалларнинг энг буюги ва суюклисиdir.

Аллоҳ таоло деди:

«Любите праведников, они вам возвращат то же, что вы им дали, и не оставят вам ничего»

«Аллоҳга ибодат қилингиз ва Унга бирон нарсани шерик қилмангиз ва ота-онага яхшилик қилингиз!» (Нисо: 36);

«Любите праведников, они вам возвращат то же, что вы им дали, и не оставят вам ничего»

«Айтинг: «Келинглар, Парвардигорингиз сизларга ҳаром қилган нарсаларни тиловат қилиб берай. У зотга бирон нарсани шерик қилмангиз: ота-онага яхшилик қилингиз « (Анъом: 151).

«Любите праведников, они вам возвращат то же, что вы им дали, и не оставят вам ничего»

_____ (23) _____
_____ 24) _____)»

«(Эй Мұхаммад соллаллоғу алайҳи ва саллам) Роббинг, сизларга Ёлғиз Унинг Ўзига ибодат қилишларингизни ҳамда ота-онаға яхшилик қилишларингизни амр этди. Агар у икковидан бири ёки ҳар иккиси сенинг қўл остингда кексалик ёшига етсалар, уларга қараб «уф» тортма ва уларнинг (сўзларини) қайтарма! Уларга (доимо) яхши сўз айт! Улар учун, меҳрибонлик билан, хорлик қанотини паст тут - хокисор бўл ва: «Роббим, мени (улар) гўдаклик чоғимдан тарбиялаб-ўстирганларидек, Сен ҳам уларга раҳм-шафқат қил!», деб (хақларига дуо қил)!» (ИсроМ: 23, 24);

«██████████ ██████████ ██████████ ██████████ ██████████ ██████████ ██████████
████ ██████████ ██████████ ██████████ ██████████ ██████████ ██████████ ██████████
████████████████»

«Биз инсонга оат-онасини (яъни уларга яхшилик қилишни) амрэтдик. Онаси унга ожизлик устига ожизлик билан ҳомиладор бўлди (яъни қорнидаги ҳомила каттайдигани сайин онанинг ҳоли қуриб, заифлаша боради) уни (кўкракдан) ажратиш (муддати) икки йилда (келади). (Биз инсонга буюрдикки), «Сен менга ва ота-онангга шукр қилгин! Ёлғиз Ўзимга қайтажаксан!» (Лукмон: 14).

Бу борада айтилган ҳадис шарифлар талайгина бўлсада, биз Абдуллоҳ

Ислом Нури

ибн Масъуд разияллоҳу анҳу ривоят қилган ушбу ҳадисни нақл қиласиз:

«Аллоҳ» Ҳамид :Ҳамид Ҳамид Ҳамид Ҳамид . «Аллоҳ» Ҳамид Ҳамид Ҳамид . «Аллоҳ Ҳамид Ҳамид Ҳамид Ҳамид».

«Мен расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламдан «Аллоҳ учун энг суюкли бўлган амал нима?»- деб сўрадим. У зот: «Ўз вақтида ўқилган намоз» дея жавоб бердилар. Мен: «Кейин-чи?»- деб сўраганимда: «Ота-онага яхшилик қилиш»- дедилар. Мен: «Кейин-чи?»- деганимда: «Аллоҳ йўлида жиҳод қилиш»- дедилар» (Имом Бухорий: 525; Имом Муслим: 85).

Ота-онага яхшилик қилиш – соғлом табиатлар иқрор бўлган, самовий шариатлар иттифоқ келган нарса бўлиб, у – пайғамбарлар ахлоқи ва солиҳ инсонлар одатларидандир.

Шунингдек, у иймоннинг ростлиги, нафснинг олийжаноблиги ва гўзал вафодорликка далолатдир.

Ота-онга яхшилик қилиш исломий шариат гўзалликларидан биридир. Чунки у – яхшиликни эътироф қилиш, фазилатни сақлаш, Ислом шариати камолоти ва у барча ҳуқуқларни ўз ичига олишининг нишонидир.

Бу – ота-она учун бирон бир фазлни танимайдиган, ҳақ-ҳуқуқни риоя қилмайдиган, балки буларнинг ҳар иккисини ҳам рад этиб, улар устидан куладиган дунёвий тузумларга зиддир.

Технология тараққиёти ривожланган Ғарб олами сўзимизнинг

Ислом Нури

далилидир. Ўша тузумларда, она, гўё истеъмол муддати тугаб, ахлатхонага отилган жиҳознинг мисолига ўхшайди.

Яхшилик кўринишларидан уларнинг энг ақли етгани бир йилда бир марта нишонланадиган «Оналар байрами»ини ўйлаб чиқаришлари бўлди. Бу кунда фарзандлар оналарига муҳаббат ва яхшиликни изҳор қилиб, гулдасталар тақдим этадилар.

Ха, бу - ғарбликлар етган яхшилик кўринишларининг энг юқориси! Бир йилда фақат бир кун!

Оналарга қарашиб, раҳму-шафқат ва вафодорлик қаерда?! Улар бу олий ва шарафли хислатларни билмайдилар ва бу хислатлар учун улар хузурида насиба йўқ.

Ота-онанинг Ислом динидаги ҳақларига келсак, улардан баъзиларини юқорида ҳам айтиб ўтдик. Улар исломнинг ота-онага берган ҳақларнинг барчаси эмас. Балки, Ислом ота-онага оқ бўлишдан қайтариб, ундан жуда қаттиқ огоҳлантириди. Чунки у катта гуноҳлар жумласидан ва ширкнинг қўшалоғидир.

Бу ҳақда Аллоҳ таолонинг:

«عَلَيْكُم مِّنْ أَنفُسِكُم مَا تَرَكُونَ وَمَا لَكُمْ يُنْهَا إِلَّا مَا حَصَدْتُمْ وَمَا لَكُمْ يُنْهَا إِلَّا مَا حَصَدْتُمْ»

«Уларга қараб «уф» тортма ва уларнинг (сўзларини) қайтарма!!» (Исро: 23) ояти кифоядир.

Сиз «Уф!» сўзидан кўра каттароқ сўзлар ҳақида нима деб ўйлайсиз?

Бу ҳақда келган ҳадислар кўп бўлиб, улардан бири Абдуллоҳ ибн Амр

Ислом Нури

разияллоҳу анҳу ривоят қилган ҳадисдир:

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам дедилар: «Катта гуноҳлар – Аллоҳга шерик қилиш, ота-онага оқ бўлиш, қотиллик ва ёлғон гувоҳлик бериш». (Имом Бухорий: 6675).

Ота-онага берилган шундай буюк мартаба, уларга яхшилик қилиш учун қатъий буйруқ ва уларга оқ бўлишдан қаттиқ таъқиқлаш бўлишига қарамай талайгина одамлар бу эслатмаларни унтиб, ота-она ҳаққини риоя қилмаяпдилар ва оқ бўлишга ҳам эътибор бермаяпдилар.

Кейинги саҳифалардаги сатрлар ушбу мавзуларни ўз ичига олади:

- Оқ бўлишнинг таърифи.
- Ота-онага оқ бўлиш кўринишлари.
- Ота-онага оқ бўлиш ҳикояларидан намуналар.
- Оқ бўлиш сабаблари.
- Оқ бўлишдан қутулиш йўллари.
- Ота-онага яхшилик қилишнинг таърифи.
- Ота-онага қилиниши керак бўлган одоблар.
- Ота-онага яхшилик қилишга ундейдиган омиллар.
- Ота-она ва рафиқа ўртасида...
- Ота-онага яхшилик қилиш ҳикояларидан намуналар.

Сўзимнинг хотимасида Аллоҳ таолодан Унинг гўзал исмлари ва олий сифатлари билан бизларни тақвodor солиҳ ва сара бандалари

Ислом Нури

қаторида қилишини сўрайман. Ҳолбуки У, сўрашга лойик ва беришга қодир бўлган зотдир.

Валлоҳу аълам...

Аллоҳ таоло пайғамбаримиз Мұхаммад, унинг оиласи ва саҳобаларига салавоту саломлар йўлласин.

Ота-онага оқ бўлишнинг таърифи

Оқ бўлиш – яхшилик қилишнинг зиддидир. Ибн Манзур раҳимаҳуллоҳ айтди: «الْمُؤْمِنُ بِاللَّهِ يُحِلُّ لِلَّهِ مَا شَاءَ وَمَا شَاءَ اللَّهُ يُحِلُّ لِلْمُؤْمِنِ»» Ва Аққа волидаҳу яуққуҳу аққан ва уқуқан ва маъаққатан»: итоатдан бош тортди; ота-онаси билан қариндошлик алоқаларини узди, улар билан борди-келди қилмади». (Лисонул-араб: 1/256).

«Ҳадис шарифда ҳам расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам оналарга оқ бўлишдан қайтардилар. Бу – яхшилик қилишнинг зиддидир. Оқ бўлиш сўзининг асли «аққ»: «итоатсизлик» ва «алоқаларни узиш», демакдир». (Лисонул-араб: 1 / 257).

Ота-онага оқ бўлиш кўринишлари

Ота-онага оқ бўлишнинг хилма-хил кўринишлари бўлиб, уларниг баъзилари қуйидагилардир ⁽¹¹⁾:

1 – Ота-онани сўз ёки ҳаракат билан хафа қилиш ва йиғлатиш, ёхуд уларниг хафа бўлиб, йиғлашларига сабаб бўлиш.

2 – Ота-онани овозни кўтариш ёки қўпол сўзларни айтиш билан жеркиш ёки уларга қаттиқ тегиш.

Ислом Нури

Аллоҳ таоло айтди: «**Уларга қараб «уф» тортманг ва уларнинг (сўзларини) қайтарманг**» (Исро: 23).

3 – Ота-она бирон ишга буюрган пайтда уф тортиш ва уларга қаттиқ гапириш.

Буни бу тарк этиш, Роббимиз ўргатган одоблардандир. Қанча-қанча одамлар бор, улар ота-онасининг талабларини қилсаларда, аввал «Уф!» деб оладилар. Аллоҳ таоло айтди: «Улараг қараб «уф» тортманг!» (Исроъ: 23)

4 – Ота-она ҳузурида хўмраймаслик ва аччиқ билан пешоналарни тириштирмаслик.

Баъзи одамлар ўтиришларда очиқ чехрали, сертабассум, гўзал ахлоқли ва сўзларнинг шириналарини танлайдиган бўлсаларда, уйларига киришлари ва ота-оналари олдида ўтиришлари биланоқ ҳолатлари бутунлай ўзгаради, ҳаловатлари йўқолади, кечиримлилиги кетиб, қўпол ва ҳаёсизлиги келиб қолади. Унга шоирнинг қуидаги сўzlари муносиб келади, маъноси:

Айримлар бегонага хўп «қариндош»дир

Яқинларига эса кўп бағритошdir.

5 – Ота-онага таҳқир кўзи билан қараш.

Ота-онага нафрат ва таҳқир кўзи билан қараш ҳам оқ бўлиш сабабларидан биридир.

Ислом Нури

Муовия ибн Исҳоқ раҳимаҳуллоҳ Урва ибн Зубайдан ривоят қилди:
«Отасига ўқрайиб қараган одам (отасига) яхшилик қилмабди» (Имом Заҳабий, «Сияру аъламин-нубалаа»: 4/433).

6 – Ота-онага буйруқ бериш.

Онага уй супуриш ёки кийимларни ювиш, ёхуд овқат тайёрлаш каби ишларни буюриш. Бундай қилиш хусусан онанинг ожиз, ёши улғайган ва bemор пайтларида мумкин эмасдир.

Агар она бу ишларни ўз ихтиёри ёки ҳоҳиши билан қилса, зарари йўқ бўлиб, унга миннатдорчилик билдириш ва ҳаққига дуо қилиш лозимдир.

7 – Она тайёрлаган овқатни танқид қилиш.

Бу ишда иккита хато бор: биринчиси таомни айблаш, бу мумкин эмас. Чунки расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ҳеч қачон таомни айбламадилар: таом ёқса ер, ёқмаса емас эдилар.

Иккинчиси эса, онага нисбатан одобсизлик ва уни хафа қилишдир.

8 – Ота-онага уй ишларида ёрдам бермаслик.

Бунга уйни йиғишириш ва тартиблаш, ёхуд овқат пишириш ёки бошқа ишларда ёрдам бермаслик киради.

Ҳатто, баъзи ўғиллар — Аллоҳ уларни ҳидоят қилсин — бу ишларда ёрдам беришни ўзи учун нолойиқ ва «ўғил болалиги»ни пастга уриш деб тушунадилар.

Ислом Нури

Баъзи қизлар эса, — Аллоҳ уларни ҳам ҳидоят қилсин — онасининг уй ишлари билан қийналаётганини кўрсада, ёрдам бермайдилар.

Уларнинг баъзилари узоқ вақтларини дугонаси билан телефонда гаплашиш билан ўтказиб, онасига нисбатан «ўлганнинг устига тепган» қабилида иш тутади .

9 – Ота-она гапираётган вақтда юз ўгириш.

Бу – уларга қулоқ солмаслик, сўзларини бўлиш ёки ёлғонликда айблаш учун шошилиш, улар билан тортишиш, жанжал қилиш билан бўлади. Бу ҳаракатларда қанчалар ота-онани таҳқирлаш ва уларнинг қадрини тушириш бор эканлиги ҳаммага маълум.

10 – Ота-онанинг маслаҳатини олмаслик

Айрим одамлар ота-онаси билан бирон ишида маслаҳат қилмайди, изн ҳам сўрамайди. Бу — ҳоҳ уйланиш, хотини билан ажралиш, уйдан чиқиш ва ҳоҳ ташқарида яшаш, дўстлари билан бирор жойга кетиш каби ишлар бўлсин.

11 – Ота-она олдига изнсиз кириш

Ота-она олдига изнсиз кириш – одобсизликдир. Чунки, улар иккаласи ёки бири бошқалар кўриши нолойик бўлган ҳолатда бўлиши мумкин.

12 – Ота-она олдида муаммолар келтириб чиқариш

Масалан ака-ука, хотин, фарзанд ёки бошқалар билан.

Баъзи одамлар фақат ота-онаси хузуридагина оила аъзоларидан

Ислом Нури

бирига қандайдир бир хато учун танбех беришни ёқтиради. Шубҳасиз, бу иш ҳам уларни безовта қилиб, ранжитади.

13 - Ота-онани бошқалар олдида мазаммат қилиш, айблаш ва уларнинг айбларини тилга олиш

Айрим одамлар баъзи ишлардаги, масалан, дарсдаги, муваффақиятсизлигини ота-онасига тўнкайди. Лойиқ бўлганидек тарбия қилмаганлари, тарбиясига беэътибор қараганлари, натижада унинг ҳаётини бузиб, келажагини вайрон этганларини айтиб ва кўплаб бошқа айбларни ҳам ота-онасига юклайдилар.

14 - Ота-онани сўкиш ва лаънатлаш

Бу бевосита ёки билвосита бўлиши мумин. Масалан, ўғил бирор кишининг отаси ёки онасини сўкади, у ҳам бунинг ота-онасини сўкади.

» :«Она отаси ота она отаси ота она» отаси ота она отаси ота она» ота она «отаси ота она».

Абдуллоҳ ибн Амр ибн ал-Ос деди: «Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Одамнинг ўз ота-онасини сўкиши катта гуноҳлардандир!»- дедилар. Ё Расулаллоҳ: «Одам ўз ота-онасини ҳам сўкадими?»- деб сўрашди. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам дедилар: «Ҳа, (у) бир кишининг отасини сўкади, бу ҳам унинг отасини сўкади. У бунинг онасини сўкади, бу ҳам унинг онасини сўкади»». (Ином Бухорий: 5973; имом Муслим: 90).

15 - Хонадонга гуноҳ нарсаларни олиб кириш

Ислом Нури

Олиб киравчи шахснинг айни ўзини ва кўпинча унинг ака-укалари ва оила аъзоларининг бузилишига сабаб бўладиган фасод ва беҳуда жиҳозларини хонадонга киритиш. Натижада, фарзандлар ахлоқлари ёмонлашади ва оила бузилади, бу билан ота-она баҳтиқаро бўлади.

16 - Ота-она олдида гуноҳ ишларни қилиш

Масалан, ота-она олдида сигарет чекиш ёки мусиқа эшлиши, ёки фарз намозларини ўқимасдан ухлаб қолиш ёхуд намозга уйғотишса уйғонмаслик. Ёмон дўстларни уйга олиб кириш ҳам шулар жумласидандир. Буларнинг барчаси фарзанднинг ота-онага нисбатан беҳаёликда давом этажанига далолат қиласи.

17 - Ота-онанинг обрўсини булғаш

Бу - одамнинг обрўсини тўқадиган ва муруватини кетказадиган ёмон ва пасткаш ишларни қилиш билан бўлади. Кўпинча бундай ишлар одамни қамоқ ёки шармандаликка олиб боради. Бундай ишлар одамни оқ қиласидиган ишлардан бири эканида шубҳа йўқдир. Чунки, бу ишлар ота-онага ғам, қайғу, шармандалик ва ор олиб келади.

[1] Қаранг: Мустафо Сибоий «Ахлақунал-ижтимоийя», 166; Абдуррауф Ҳановий «Биррул-волидайн», 143; Ҳасан Айюб «ас-Сулукул-ижтимаий», 257 – 259; Умму Абдулкарим «Қурратул-айнайн фи фазоили биррил-волидайн»; Суъод бинт Муҳаммад Фараж «Ва бил-волидайн эҳсанан», 44 – 48; Низом Сакажҳо «Биррул-волидайнни фил-Қуръонил-Карим вас-Суннатис-саҳиҳа»: 35 – 41 ва 63 – 65; Абдуллоҳ Тайёр «Файзур- Роҳиймур-Роҳман «: 96; Аҳмад Ийсо Ошур «Биррул-волидайн ва ҳуқуқул-аабаи вал-абнаи вал-арҳаам»: 33 – 45; Иброҳим

Хозимий «ал-Эълам би биррил-волидайн ва силатил-арҳам»: 35 – 41;
Муҳаммад ибн Аҳмад Солиҳ «ат-Такафулул-ижтимаий фиш-шариатил-
исламийя»: 98 – 105.